

ля», «волость», «князівство», «мир», «правда», «Руська земля», «Руська правда» визначають відкриту думку тодішнього українського суспільства. Плідною є ідея Г. Вернадського стосовно політичної назви кожної руської землі – «мир». «Місцева громада («мир»), вважає вчений, була основною ланкою у системі давньоруського урядування й адміністрації як у місті, так і в сільських районах» [8, с. 221].

Науково-теоретична модель держави і права Київської Русі, обґрунтована Г. Вернадським, базується на достовірних джерелах і є реконструкцією картини минулого державницького життя русів та спробою звільнити його від фальсифікацій різного роду, особливо від ярлика феодального устрою і монархічної влади князя. Народовладні традиції логічно підводять до висновку, що свобода, добродійність, мир, правда і гідність людини роблять її будівельником й логічно зобов'язують творити своє життя на ідеях миру і правди.

Бібліографічні посилання

1. Богданов В. В. Этническая и эволюционная история Руси. Русь, славяне, арисанты, скифы, готы, гуны, пины, варяги / В. В. Богданов. – М., 2001.
2. Колінгвуд Дж. Ідея історії / Дж. Колінгвуд. – К., 1996.
3. Вернадский Г. В. Киевская Русь / Г. В. Вернадский. – Тверь ; М., 2001.
4. Исаев И. А. История государства и права России : учебник / И. А. Исаев. – М., 1999.
5. Пашуто В. Т. Древнерусское наследие и исторические судьбы восточного славянства / В. Т. Пашуто, Б. Н. Флоря, А. Л. Хорошкевич. – М., 1982.
6. Пашенко В.О. Національні традиції державотворення в нарисах з історії політичної та релігійної думки : навч. посіб. для студентів вузів / В. О. Пашенко, П. В. Киридон, П. Г. Радько. – Полтава, 2000.
7. Радько П. Г. Національні традиції державотворення в українській історіографії та політичній літературі ХІХ–ХХ століть : концепції, ідеї, реалії / П. Г. Радько ; відп.ред. П. С. Сохань. – К., 1999.
8. Уайтхед А. Н. Избранные работы по философии / А. Н. Уайтхед ; пер. с англ. М. А. Кисселя. – М., 1990.

Надійшла до редакції 08.08.2012

О.М. Балинська

кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340.12

СЕМІОТИЧНА РІЗНОАДРЕСНІСТЬ ПРАВА ЯК ТЕКСТУ

Проаналізовано право як текстовий виклад соціально значущої інформації, що можна розглядати у формі монологу, діалогу, полілогу, внутрішнього мовлення або безсуб'єктної комунікації з урахуванням антропологічних чинників – адресата й адресанта. Доведено, що право містить ознаки всіх цих стилів, що підкреслює його семіотичну різноадресність.

Ключові слова: право, право-творець право-споживач, безадресність, антропосеміотика.

Проаналізовано право як текстове изложение соціально значимої інформації, которое можно рассматривать в форме монолога, діалога, полілога, внутрішньої речі или бессубъектной коммунікації с учетом антропологічних факторів – адресата и адресанта. Доказано, что право содержит признаки всех этих стилей, что подчеркивает его семиотическую разноадресность.

Ключевые слова: право, право-создатель право-потребитель, безадресность, антропосемиотика.

The author analyzes the law as a text summary of socially significant information, which can be seen in the form of a monologue, dialogue, multilogue, inner speech and subjectless communication with considering anthropological factors – the recipient and the sender. It is proved that the law has signs of all these styles, emphasizing its semiotic differently-targeted.

Keywords: law, law-maker, law-consumer, addressless, antroposemiotics.

Постановка проблеми. Один із підходів до розгляду адресанта й адресата як антропологічних складових у сфері правовідносин трактує право як особливий стиль (жанр) подачі інформації. З урахуванням наявності специфічних для типової комунікації суб'єктів викладу права як окремого типу мовлення та його сприйняття такий підхід можна умовно поділити на п'ять основних сегментів: 1) право як монологічний тип мовлення; 2) право як діалогічний тип мовлення; 3) право як полілогічний тип мовлення; 4) право у формі правосвідомості як внутрішнє мовлення; 5) право як безсуб'єктна комунікація.

Мета статті – розглянути кожен із зазначених аспектів аналізу права як особливого стилю подачі інформації.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми (через потребу синхронного й компаративного аналізу авторських положень з наявними розробками у цій сфері), ми здійснимо безпосередньо в контексті викладу основних положень.

Виклад основного матеріалу. *Монолог*, за загальноприйнятим визначенням, – це «довготривала мова дійової особи літературного твору, звернена до самої себе, до інших дійових осіб або до глядача; виголошення думок наодинці або перед слухачами» [1, с. 539]. Накладаючи це визначення на право як монологічний тип мовлення, можна сказати, що все зазначене також реалізується у праві: по-перше, беручи до уваги функціонування права у часі, воно є довготривалим; по-друге, право, однозначно, є мовою (викладене засобами мови); по-третє, наявне збірне поняття дійової особи із символічним означенням «право-творець»; по-четверте, мова права звернена як до самого автора «висловлювання», так і до інших «дійових осіб», тобто загалом до всіх соціальних суб'єктів певного правового поля, всіх учасників правовідносин. Єдина ремарка із попереднього словникового визначення монологу: стосовно права йдеться, звичайно, не про літературний твір, а соціокультурний простір, який у певному розумінні також створила людина, але він (на відміну від літературного твору) залишається незавершеним і постійно змінним.

Тобто право можна вважати різновидом монологу, а отже, йому мають бути притаманні всі монологічні характеристики. Почнемо з видової ознаки. Науковці виділяють шість найбільш уживаних видів професійно спрямованого монологу: опис, розповідь, повідомлення, оцінку, роздум і доказ, які відрізняються структурою організації [2]. Право по своєму також передбачає наявність цих видів монологу. Перші три види навіть вважаються до певної міри синонімічними, адже опис – це словесне зображення, вербальна передача об'єктів правової реальності; розповідь – словесне повідомлення про щось зі сфери права; повідомлення – інформація, викладена у праві для сповіщення правил поведінки. Ці види, власне, і є основою викладу права у законодавчій формі. Три наступні види монологу (оцінка, роздум і доказ) також присутні у праві, але вже у підзаконних нормативно-правових актах. Оцінка, що дається правовим діям соціальних суб'єктів, подіям у соціокультурному просторі, фактам із правової реальності та ін., обов'язково присутня у правозастосовних актах. Роздум як різновид міркування з елементами аналізу можна вважати основним методом юридичної герменевтики, що проявляється у трактуванні, тлумаченні правового матеріалу, тобто у різноманітних коментарях, інструкціях, положеннях тощо. Доказ наявний у праві аж у двох проявах: як незаперечний довід або факт, предмет або обставина, що свідчать про чию-небудь провину або навпаки (але це не стосується монологічного типу мовлення), а також як дія на підтвердження істинності за допомогою цих незаперечних доводів, фактів і т. д. (це, власне, і є монологом у розумінні доказування, доведення, що здебільшого проявляється у судових виступах адвоката, прокурора, свідка, потерпілого, звинуваченого та ін.).

Друга ознака монологічного мовлення – композиційна – також властива праву. Адже, як і в іншому прояві монологічного мовлення, у праві передбачено чітко визначення структури кожного окремого виду нормативно-правових актів, логічна завершеність висловлювання, забезпечення композиційної гармонійності, логічний перехід однієї частини до іншої, зв'язність мовлення в послідовному порядку тощо.

Третя ознака – тривале осмислення – є однією із чітко проявлюваних у праві: процедура творення права вимагає доволі великого проміжку часу, причому якщо йдеться про позитивне право, творене державою, цей процес чітко регламентований і передбачає точну послідовність дій, тривалих у часі (законотворчий процес), якщо ж говоримо про природне право, то період осмислення й усвідомлення правил співіснування як нормативних і загальних збільшується на роки, а іноді й на десятиліття чи століття (правотворчий процес). Але однаково (як у позитивному, так і у природному праві) тривале осмислення означає, насамперед, усвідомлення предмета опису, організацію висловлювання, оформлення думки, побудову програми мікросюжету право-випадку, мобілізацію власного досвіду право-творця тощо.

Четверта ознака – дотримання загальних вимог логіки, що у засто-

суванні до права означає чітке і точне передавання інформації від суспільства до право-творця і від нього – суспільству, перенесення й інтеграція правової інформації з урахуванням кожної нової ситуації, акцентування на головному, чіткий порядок викладу (розділи, параграфи, пункти, підпункти і т. д.).

Отже, є всі підстави вважати право монологічним типом мовлення. Однак зауважимо, що при цьому ми не даємо оцінки (позитивної чи негативної) щодо функціонування такого мовлення у суспільстві. Хоча у філософії права та праворозуміння український дослідник М.Г. Братасюк, аналізуючи монологічну доктрину права і, зокрема, вивчаючи право як монолог державної влади в контексті сучасного українського розвитку, наголошує, що «необхідно формувати новий образ права, який має замінити існуюче негуманістичне розуміння права як винятково політико-державного явища, яке, возвеличуючи владу і державу, принижує перед ними людину» [3, с. 54].

Ми не вдаємося до аналізу значущості права як монологу, а тільки наголошуємо, що автором і продуцентом такого типу мовлення є однозначно держава, і залежно від виду політичного режиму це може бути як одноосібний диктатор чи група осіб правлячої верхівки, так і все суспільство через референдум чи демократично функціонуючий представницький орган. Саме ці суб'єкти правотворчості і є знаковими (семіотичними) адресантами монологічного правового впливу, бо право, власне, розраховане на те, щоб його сприймали і діяли відповідно до нього, у відповідь на сприйняті вербально оформлені право-норми.

Діалог – це розмова між двома або кількома особами, співбесідниками, які міняються ролями того, хто слухає, та того, хто говорить, тобто постають як пасивний чи активний співрозмовник [1, с. 225–226]. При цьому науковці однозначно зауважують, що поділ на «активного» та «пасивного» учасника розмови відносний, оскільки і той, хто говорить, і той, хто слухає, виявляють активність, хоча й різного плану [див. 4].

Лінгвісти навіть пропонують «розмежовувати дві граматики – активну граматику, граматику мови у значенні мовленнєвої діяльності, висловлювання, продукування, і граматику пасивну, тобто граматику слухового сприйняття» [5, с. 520]. При переході на рівень правового дискурсу це розмежування, вважаємо, можна пояснити на основі провідної у нашому дослідженні дихотомії «адресант – адресат». Іншими словами, мова права виступає «активною граматиною», оскільки у правовій комунікації вона є «діяльнісною» щодо право-сприймача, вона діє, впливає на його правовий світогляд, а отже, і на правову поведінку, визначаючи «нормативи» правомірності й протиправності, а також рівень правової відповідальності за протиправні вчинки і дії. Ця «активна граматика» права містить елемент «адресанта» правових вимог і норм у стислій словесній формі, яку право-сприймач як адресат має зрозуміти і прийняти для управління власною поведінкою у правовому полі. У такому випадку граматика мислення (як внутрішнього мовлення) право-сприймача вже не залишається

«пасивною», адже він не лише сприйняв («вислухав», «прочитав») правові вимоги і норми, а й перевів їх у площину діяльності, контролю поведінки. Тепер вже його право-мислення стає «активною граматикою» щодо власного тіла як продуцента поведінкових рефлексій, а так звана «поведінкова граматики», яку також можна «читати» (спостерігати) стає пасивною, виконавською. Але у випадку правовідносин, коли поведінка одного соціального суб'єкта є елементом правової комунікації загалом, його поведінкова граматики стає активною щодо іншого суб'єкта правовідносин, впливаючи вже на його правовий світогляд, а далі – і на поведінку. Цей процес нескінченний, але обмежений сферою дії системи права, нормами якого керуються соціальні суб'єкти [6, с. 121].

Одним із відомих розробників діалогічної концепції права вважається російський учений І.Л. Честнов, який досліджував принцип діалогу в сучасній теорії права через аналіз проблем праворозуміння [7]. Він називає родоначальниками діалогічного підходу М.М. Бахтіна, М. Бубера, Ф. Розенцвейга, О. Розенштока-Хюссі, відзначає наявність діалогічних ідей у семіотиці Ю.М. Лотмана, Б.А. Успенського, а також сучасних філософів В.С. Біблера та Б. Вальденфельса. На основі перспективи застосування їхніх концепцій І.Л. Честнов розглядає право як діалог у діахронному (історичному) і синхронному вимірі, подаючи механізм відтворення права і розуміючи при цьому діалог насамперед онтологічно; робить висновки про діалогічність соціального буття загалом, а отже, і буття правової реальності, що становить єдність взаємодії індивідів і ментальних уявлень, які зумовлюють їх відтворення і тим самим відтворення соціуму. Для нього діалог – це нетотожність явища самому собі у його становленні; це взаємна зумовленість, доповнюваність і перехід одного в одне протилежних моментів, що формують структуру даного явища (права); це взаємодія даного явища як цілого з іншим явищем, у якому проявляється його зміст; це існування даного явища як моменту, сторони метасистеми (цілого вже вищого порядку), в якій виявляється його службова роль, призначення, сутність [7, с. 12]. Тобто йдеться про так званий внутрішній діалог права (у процесі взаємоузгодження норм під час становлення правової системи), багатоголосся (через наявність протилежних моментів, ідеального та реального, належного і наявного), діалог з іншими соціальними явищами (економікою, політикою, культурою), діалог із суспільством загалом як метасистемою і трансцендентною основою права. Однак тут нічого не згадується про активних суб'єктів такого діалогу, крім того, що І.Л. Честнов означає сторонами соціального (правового) явища як елементарної взаємодії, що полягає у співвідношенні поведінки конкретного індивіда з ментальним образом (моделлю); при цьому дослідник наголошує на самодіалогічності таких відносин, бо право визнається широкими верствами населення (є легітимним) і підтримується систематично повторюваною його поведінкою [7, с. 158].

Нам ближчий один із напрямів діалогізму М. Бахтіна, зокрема його концепція «незавершеного», яку «можна розглядати як таку, що випере-

дила певні критичні версії реакції читача, що трактують сприймача тексту як особу, заангажовану в його часткове завершення» [цит. за: 8, с. 38]. Маємо на увазі діалог адресанта (держави) й адресата (суспільства) як процес своєрідної апробації права в умовах функціонування соціокультурного простору з його постійно змінними обставинами (контекстом), що, власне, й забезпечує не тільки іллокутивність (впливовість) права, а й перлокутивність (погодження) сторін діалогу через узгодження суспільного життя із нормами права, а також у зворотному напрямку норм права зі зміненими умовами суспільного життя. У цьому полягає своєрідна суспільно-правова діалогічна семіотика.

Полілог – це розмова трьох і більше співрозмовників, об'єднана спільною темою. Полілогом називають мову засобів масової комунікації, коли мовлення адресоване широкому колу аудиторій. На нашу думку, право також є засобом масової комунікації, можливо, навіть найбільш вживаним, оскільки літературу можна не читати, радіо чи телебачення – не слухати чи не переглядати, а право знати зобов'язані всі, хоча б у загальних рисах. Тобто право – це колективна форма спілкування, причому як у його творенні, так і у сприйнятті. Тут основним дієвим методом виступає обмін інформацією, що базується на смисловій та комунікативній взаємопов'язаності адресанта й адресата.

Сфера функціонування полілогу вирізняється значним динамізмом і відкритістю. Адже тут проявляються, а у випадку із правом – максимально узгоджуються, різні точки зору (коли йдеться про творення права) та максимально інтерпретуються (коли йдеться про сприйняття права). Це ще раз підкреслює функціонування права як відкритої системи, що піддається зовнішньому впливові й на цій основі внутрішньо змінюється.

На підтвердження існування полілогу в соціальній сфері наведемо ідею вже попередньо згаданого М. Бахтіна – теорію гетероглосії, яка передбачала критику авторського авторитету й, зі свого боку, спричинила іншу тенденцію в антропологічному мисленні – руйнування умовності авторства [8, с. 24–25] (що, власне, характерне для права як результату колективної творчості). На думку М. Бахтіна, «мова є гетероглосною в тому випадку, коли вона доходить до мовців уже наділена соціальними резонансами та значеннями» [8, с. 91]. Про те, що мова права є гетероглосною (зі стратифікацією різних «мов», якими користуються мовці однієї офіційної мови, – за М. Бахтіним), свідчить визнання її як атрибуту мови, функціонально зорієнтованої на лінгвістичну фрагментацію правової реальності. Адресант права (держава як полііндивідуальний суб'єкт) пропонує адресатові (всьому загалу соціальних суб'єктів) мову, що вже містить закріплені в ній соціальні значення.

Внутрішнє мовлення – це форма мовлення, базована на прихованій вербалізації, що супроводжує процес мислення; його прояви найбільш виразні при мисленнєвому вирішенні різноманітних завдань і плануванні, уважному вислуховуванні мовлення інших, читанні текстів про себе, заучуванні та згадуванні [9, с. 67]. У сфері права внутрішнє мовлення

можна представити у формі правосвідомості, у межах якої відбувається логічне впорядкування сприйнятої правової інформації, включення її даних у вже наявну у свідомості систему понять, проводиться самоінструктаж, аналізуються власні дії та переживання соціального суб'єкта – таким є один аспект (вхідний). Другий (вихідний) аспект права як внутрішнього мовлення пов'язаний із потребою соціального суб'єкта перш ніж висловитись чи вчинити якусь дію, спланувати це, окреслити основні контури, побудувати вислів, схему міркування чи діяльності.

Таке мовлення важко простежити і практично неможливо проконтролювати, хоча за певних умов (при зіткненні з певними труднощами чи суперечностями) внутрішнє мовлення «набуває більш розгорнутого характеру і може переходити у внутрішній монолог, у шепіт або голосне мовлення, щодо яких простіше здійснювати логічний і соціальний контроль» [10, с. 146]. Тобто обидва різновиди мовлення людини – зовнішнє та внутрішнє – перебувають у тісному взаємозв'язку та постійних взаємопереходах. Легкість і швидкість таких взаємопереходів залежать від багатьох умов, а саме: змісту, здатності до розумової діяльності, мовного досвіду та індивідуальних особливостей людини.

У контексті антропосеміотики права можна зауважити, що внутрішнє мовлення становить узагальнені семантичні комплекси, що складаються із фрагментів слів чи фраз, навколо яких групуються різні наочні образи та умовні знаки. За своєю суттю внутрішнє мовлення відрізняється від зовнішнього своєю «рваністю» логіко-граматичної структури. Це одночасно і позитив, і негатив для людини: позитив полягає у так званій «вербальній економії», коли не потрібні сполучні чи вставні слова, зайві означення, іноді ціле речення або й частина цілісного тексту замінюється якимось одним образом, що загалом полегшує людині процес мислення, внутрішнього мовлення; це саме обертається негативом, коли людині треба швидко і компактно передати свої думки і доводиться «розшифровувати» внутрішні «блоки» образів та знаків, які не відомі іншій людині, що ускладнює процес зовнішнього мовлення або – якщо не розшифровувати – робить процес розуміння цього мовлення іншою людиною майже неможливим.

Водночас зауважимо, що не можна сприймати мову права і правову свідомість (мовлення і мислення) «як два зовнішніх один щодо іншого процеси, як дві незалежні сили, що відбуваються і діють паралельно одна до іншої або перетинаються в окремих точках свого шляху і вступають у механічну взаємодію» [10, с. 279]. Феномен словесної думки чи осмисленого слова полягає в єдності слова і думки, мовлення і мислення, адже мислення – це внутрішнє мовлення, що за своєю психологічною природою є особливим різновидом мовленнєвої діяльності. «Внутрішнє мовлення – це річ для себе. Зовнішнє мовлення – це річ для інших» [10, с. 299]. Тобто правова свідомість регулює дії та вчинки індивіда, а мова права – поведінку соціальних суб'єктів, громадян. Спільне між правовою свідомістю і мовою права полягає також у тому, що вони є формами мо-

нологічного мовлення, ускладненого неможливістю зорового сприйняття співрозмовника, його міміки та жестів, а також акустичного сприйняття інтонаційного спектра мовлення. Однак, на відміну від правової свідомості, що може бути багатослівною і розгорнутою, мова права має бути стислою, чіткою, лаконічною, всеохопною (неситуативною), емоційно нейтральною, безапеляційною. Попри це, вважаємо за доцільне зазначити, що у процесі правотворення правова свідомість відіграє роль внутрішнього мовлення, що передує втіленню осмисленого у письмовій формі. Таким чином, правову свідомість можна вважати мікрокосмом права [6, с. 122].

У контексті внутрішнього мовлення складно визначити адресанта й адресата. Все відбувається як і при монологічному мовленні, хоча тут можливі два нюанси: 1) коли суб'єкт сприймає інформацію, що надходить ззовні, й обмірковує її, можемо говорити про наявність обох комунікативних компонентів – адресанта й адресата; 2) коли суб'єкт обдумує вже відому йому інформацію, зіставляє наявні у свідомості дані, адресант начебто є (точніше, був, бо так чи інакше ця інформація надійшла до суб'єкта), але правильніше буде вважати, що адресант і адресат співпадають, суб'єкт здійснює внутрішню саморегуляцію мовлення.

Безсуб'єктна комунікація, теорію якої розвинули постмодерністи [8, с. 213–214], можлива за умови, коли йдеться про людей, що входять до різних інтерпретаційних спільнот. При цьому зазначається, що існують лише контексти, безліч контекстів без будь-якого центру абсолютного закорінення. До певної міри така ж ситуація виникає у демократичному суспільстві, коли можливе різне сприйняття права (звичайно, в межах чинного законодавства), адже так чи інакше кожний окремий суб'єкт правовідносин проектує норми права на свою ситуацію, і тоді можливий так званий нескінченний семіозис (процес функціонування знаків) права у контексті правової комунікації.

Тому є підстави говорити про так званий безсуб'єктний (безадресний) стиль викладу права: всі (суспільство) адресують своє бажання впорядкувати життя всім. Це складна система правового дискурсу, що формується з безлічі одиничних релятивних (відносних) комунікативних нюансів. Д. Мамбі з цього приводу говорить, що «постмодерністська комунікація ... опрацьовує витончені й тонко нюансовані комунікаційні зв'язки між значенням, особистістю та владою» [цит. за: 8, с. 213]. Іншими словами, є право (елементи якого мають своє незмінне значення, закріплене у нормах), його сприймають окремі індивіди (кожний із яких інтерпретує правові знаки по-своєму), зважаючи при цьому на позицію влади (тобто на значення, яке у право заклала держава). А оскільки ми не можемо конкретизувати ані того, хто закладає значення, ані того, хто його сприймає, тому йдеться, власне, про безсуб'єктну комунікацію.

Такий підхід, очевидно, суперечитиме розгляду права як інформації з елементами наказовості, однак він має об'єктивні підстави для існування. Адже право, крім того, що передає волю держави її громадянам і всім, хто перебуває на її території, належить до такого типу інформації,

яка все ж передбачає альтернативну інтерпретацію. Тому, зважаючи на те, що і творець і споживач права є багатосуб'єктним, можна говорити про двояке сприйняття його функціонування у соціокультурному просторі: 1) як міжсуб'єктну комунікацію з однозначно наявними адресантом і адресатом; 2) як безсуб'єктну комунікацію через неможливість чіткої ідентифікації адресанта й адресата.

Мусимо зауважити, що самі ж постмодерністи ставлять під сумнів істинність такого підходу: «... постулат відповідності (гіпотеза про те, що комунікацію можна розглядати в термінах «співвідношення» комунікацій відправника й одержувача) ставиться під сумнів з декількох причин. По-перше, аналіз комунікацій показує, що цілі комунікації можуть бути неясними або оманливими і можуть неодноразово змінюватися. Так що будь-яке «припасування» завжди стає предметом постійних переговорів у процесі комунікації. По-друге, претензії на істинність та механізми надійності завжди залежать від контекстуально специфічних критеріїв, які також складаються узгоджено» [8, с. 214]. І далі: «... постмодернізм залишається не досить визначеним підходом до комунікацій. Вчені, що працюють у галузі комунікацій, можуть, наприклад, дослідити, чи рефлексивність може бути пояснена рівнем згоди в інтерпретаційній спільноті даного індивіда. Або спробувати з'ясувати, які існують диспозиційні чи ситуативні обмеження для рефлексивності. Ці скромні намагання визначити різні аспекти дискурсивного обмеження для доступних тестуванню емпіричних висловлювань розглядаються деякими вченими як такі, що підривають цінність постмодернізму для комунікацій. На думку інших, це єдиний спосіб, у який постмодернізм може бути корисний для цієї дисципліни» [8, с. 214].

Висновки. У контексті нашого дослідження ми не могли уникнути такої характеристики підходу до права з позиції функціонування у ньому антропологічного чинника (в даному випадку адресанта й адресата як основних суб'єктів комунікації), проте ми тільки окреслили його, залишаючи глибше вивчення на перспективу.

Загалом в аналізі права як типу мовлення межа між монологічним, діалогічним, полілогічним і т.д. дуже розмита. Ми не можемо беззаперечно стверджувати, що право є тільки монологічним або тільки діалогічним чи абсолютно полілогічним мовленням або безсуб'єктною комунікацією. Бо воно містить ознаки всіх цих типів, а отже, є багатограним явищем не тільки соціального характеру, а й, як бачимо, семіотичної різноадресності.

Бібліографічні посилання

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь, 2004.
2. Ворожейкіна О. Вчимося монологічному мовленню / О. Ворожейкіна // Українська мова та література. – 2005. – № 13. – С. 3–5.
3. Братасюк М.Г. Право як монолог державної влади в контексті сучасного українського розвитку / М.Г. Братасюк // Проблеми філософії права. – 2008–2009. – Т. VI–

VII. – С. 54–59.

4. Фрумкина Р.М. Психолінгвістика: учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Р.М. Фрумкина. – М., 2001.

5. Барт Р. Разделение языков / Р. Барт // Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М., 1994.

6. Балинська О.М. Правова комунікація: вербально-біхевіористський підхід : монографія / О.М. Балинська. – Львів, 2008.

7. Честнов И. Л. Принцип диалога в современной теории права: Проблемы взаимопонимания : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.01. – Илья Львович Честнов. – 322 с.

8. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора. – К., 2003.

9. Кондаков И. Психология. Иллюстрированный словарь / И. Кондаков. – СПб., 2003.

10. Выготский Л. Мышление и речь. Психика, сознание, бессознательное / Л. Выготский. – М., 2001.

Надійшла до редакції 30.10.2012

В.О. Боняк

кандидат юридичних наук, доцент
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 342. 6

ПЕРЕДУМОВИ ТА ВИТОКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

Проаналізовано початковий етап становлення та розвитку правового регулювання організації і функціонування правоохоронних органів на українських землях.

Ключові слова: *правоохоронні органи, становлення, розвиток, поліція, прокуратура, політична поліція.*

Проанализирован начальный этап становления и развития правового регулирования организации и функционирования правоохранительных органов на украинских землях.

Ключевые слова: *правоохранительные органы, становление, развитие, полиция, прокуратура, политическая полиция.*

The initial stage of development and regulation of the organization and functioning of law enforcement agencies in the Ukrainian lands is analyzed.

Keywords: *law enforcement, establishment, development, police, prosecutors, political police.*

Постановка проблеми. Головними завданнями правоохоронних органів України в умовах розбудови нашої держави як демократичної та правової є: утвердження й забезпечення прав людини, охорона конституційного ладу, підтримання законності й правопорядку та всіх установлених і регульованих правом суспільних відносин. Успішне вирішення означених завдань можливе лише за умови врахування багатого вітчизняного досвіду правового регулювання організації й функціонування цих